

що суди першої інстанції досить часто, призначаючи винним особам покарання у виді позбавлення волі звільняють їх від його відбування з випробуванням згідно зі ст. 75 КК. Зазначену помилку доводиться виправляти судам апеляційної інстанції, оскільки досить поширеними є випадки скасування обвинувальних вироків судів першої інстанції, постановлених за ст. 121 КК, саме з огляду на безпідставне застосування ст. 75 КК до відповідних засуджених.

Проведений аналіз дав підстави для висновку про те, що надмірна гуманізація допускається при призначенні покарання особам, які раніше притягались до кримінальної відповідальності, що виявляється в обранні мінімальної міри покарання, передбаченої санкцією відповідної частини статті особі, яка неодноразово попередньо засуджувалась за вчинення злочинів.

Ключові слова: принципи права, гуманізм, призначення покарання, тілесні ушкодження, судова статистика.

Резюме

Резник Ю. С. Реализация принципа гуманизма при назначении наказания (на основании материалов судебной практики).

В статье исследуются конкретные практические проявления принципа гуманизма в назначенном наказании. Наряду с положительными тенденциями проявления принципа гуманизма, проведенный анализ дал основания для вывода о том, что нередко случаи чрезмерных проявлений этого принципа. Так, анализ обвинительных приговоров, принятых по ч. 1 и ч. 2 ст. 121 УК, свидетельствует о том, что суды первой инстанции достаточно часто, назначая виновным лицам наказания в виде лишения свободы, освобождают их от его отбывания с испытанием согласно ст. 75 УК. Указанную ошибку приходится исправлять судам апелляционной инстанции, поскольку достаточно распространены случаи отмены обвинительных приговоров судов первой инстанции, принятых по ст. 121 УК, именно учитывая безосновательное применение ст. 75 УК в соответствующие осужденных.

Проведенный анализ дал основания для вывода о том, что чрезмерная гуманізація допускається при назначении наказания лицам, которые ранее привлекались к уголовной ответственности, что проявляется в выборе минимальной меры наказания, предусмотренного санкцией соответствующей части статьи лицу, неоднократно предварительно осужденному за совершение преступлений.

Ключевые слова: принципы права, гуманизм, назначения наказания, телесные повреждения, судебная статистика.

Summary

Reznik Y. The realization of humanity principle in sentencing (based on case law).

The article investigates specific practical manifestation of the principle of humanism in the sentence. Alongside positive trends manifestation of the principles of humanism, the analysis gave grounds to conclude that in many cases extreme implementation of this principle. Thus, the analysis of convictions taken on ch. 1 and ch. 2, Art. 121 of the Criminal Code, proves that the trial courts often assigning convicted persons punishment of imprisonment exempt them from serving it to the test under Art. 75 CC. The following error is being corrected by courts of appeal, as is quite common cancels convictions of first instance rendered art. 121 of the Criminal Code, it is because of the arbitrary application of Art. 75 CC to respective prisoners.

Analysis gave grounds to conclude that excessive humanization allowed in sentencing persons who had previously called to criminal responsibility, as reflected in the election of the minimum sentence prescribed sanction of the relevant part of the article a person who repeatedly previously condemned by crimes.

Key words: principles of law, humanity, sentencing, bodily harm, court statistics.

УДК 343.95:343.139

Є. В. СКРИПА

Євгеній Васильович Скрипа, заступник декана факультету № 1 Національної академії внутрішніх справ

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАХИСНИКА НА РІЗНИХ СТАДІЯХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Закріплення в Конституції України таких основних засад судочинства, як змагальність та рівність сторін, свобода в наданні ними суду своїх доказів і в доведенні їх переконливості означає новий підхід до його здійснення. Водночас, змагальність сторін у судовому процесі породжує дуже складну систему процесуальних правовідносин, а тому може дати позитивний ефект лише тоді, коли їх суб'єкти наділені необхідними можливостями для реалізації своїх процесуальних прав та обов'язків, і, насамперед, щодо надання необхідних доказів, які підтверджують вину особи або спростовують її.

Дослідженню питання участі захисника в кримінальному судочинстві присвятили свої праці такі вчені, як Ю. П. Аленін, В. Г. Гончаренко, Ю. М. Грошевий, М. В. Костицький, М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, Д. П. Письменний, М. І. Сірий, М. Є. Шумило, О. Г. Яновська.

Досягнення якісного рівня судочинства не можливе без сильної й незалежної адвокатури. Особливо важливою є роль цього інституту в кримінальному судочинстві. Саме тут, у сфері судочинства, віч-на-віч стикаються у протиборстві насильство й порушення прав людини, з одного боку, та єдина опора правового

спротиву цим ганебним явищам – адвокатура – з іншого. Відсутність сильної й незалежної адвокатури – це невідворотний шлях до беззаконня, свавілля каральних відомств і терору щодо власного населення¹.

Захист інтересів обвинуваченого вимагає вивчення безлічі різноманітних фактів і обставин, що належать до кримінального провадження, яка розглядається. Адвокатам доводиться аналізувати наявні у справі докази, пізнавати інформацію й інтерпретувати її, встановлюючи таким чином істину, з метою виправдання особи підзахисного або пом'якшення її покарання. Успішне вирішення цього завдання потребує пошуку необхідних доказів, які підтверджують невинуватість підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного.

Для адекватного сприйняття людьми ролі адвоката-захисника у кримінальному процесі, історії знадобилось не одне століття. Усвідомлення цього питання відбувалося поступово. Народові, що пережив радянську дійсність, жорстокі репресії та загибель мільйонів безневинних, – це добре відомо. Саме за тих часів захисник був повністю відсторонений від участі у «попередньому слідстві» і скутий ідеологічним ланцюгом при виступі в суді. То були обставини, коли кожне необережне висловлювання чи неправильне його тлумачення могло стати для адвоката останнім.

Роль адвоката-захисника в кримінальному процесі багато в чому не збігається з роллю адвоката-представника в цивільній чи адміністративній справах. Більш складною є за психологічним перевантаженням і витратами нервової енергії, яких потребує зіткнення полярно непримиренних інтересів – людського горя з феноменом кримінальної психології.

У кримінальному провадженні адвокат здійснює захист, під яким розуміється вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення².

Діяльність адвоката значною мірою зумовлена специфікою його соціально-психологічної ролі. Він – захисник усіх прав та інтересів підсудного. Ця місія покладена на нього законом. Він зобов'язаний використовувати всі зазначені в законі засоби і способи захисту. А ефективність здійснення захисту значною мірою зумовлюється наявним правовим механізмом ознайомлення підозрюваного, обвинуваченого із матеріалами кримінального провадження, адже своєчасне оскарження дій, бездіяльності та рішень суб'єктів, які його здійснюють, тактика захисту передбачають необхідність поінформованості підозрюваного, обвинуваченого стосовно тих дій, які здійснюються у зв'язку із досудовим розслідуванням кримінального правопорушення чи судовим розглядом³.

На різних стадіях кримінального судочинства – на досудовому слідстві та під час судового розгляду, є характерні особливості діяльності адвоката. Розглянемо їх крізь призму п'яти компонентів, які складають адвокатську діяльність, а саме: пізнавального, комунікативного, організаційного, конструктивного та профілактичного (виховного).

У пізнавальному компоненті діяльності адвоката виявляються також його активність і критичність, в основі яких лежить точна й об'єктивна оцінка наявних фактів. Робота під час досудового розслідування вимагає від захисника участі у процесуальних слідчих (розшукових) діях таких як: допит, присутність на допитах окремих осіб, участь у слідчому експерименті, впізнанні, виїзді на місце злочину і т. ін. Активність на досудовому слідстві – це, в першу чергу, реальна можливість виявити та виправити окремі вади слідства на ранній стадії, не залишаючи їх до розгляду справи судом⁴.

Активність адвоката в пошуку та виявленні доказів, а також застосування результатів своєї діяльності – це завжди ризик, котрий без перебільшення можна порівняти з пересуванням мінним полем. Але між ними існує одна різниця. На мінному полі гине один – той, хто пересувається, а адвокат ризикує ще й підзахисним. Безумовно, різні цілі, мотиви й ціна. Отже, уміння поводитися з виявленими захисником доказами – це запорука їх збереження від спроб знецінення⁵.

Беручи участь у процесі доказування, адвокат-захисник також використовує психологічні знання, що значно полегшують оцінку доказів і допомагають встановити їх достовірність. Правильно відібрати факти з великої кількості первісного матеріалу та оцінити їх – складне завдання, особливо в залі суду, де учасниками є живі люди з притаманними кожному індивідуально-психологічними особливостями. Разом із тим, відсутність доказів ніякими психологічними знаннями замінити не можна. Цінність психологічного аналізу доказів, психіки звинувачуваного полягає в оцінці мотивів, емоцій і пристрастей, намірів і дій на основі матеріалів справи. «Закон вимагає, – зазначав А.Ф. Коні, – щоб поблажливості була заснована на обставинах справи. Але з усіх обставин справи найголовніша – сам підсудний. Тому, якщо в його житті, в його особистості, навіть у слабкостях його характеру, що зумовлюються темпераментом і фізичною природою, ви знайдете матеріал для поблажливості, можете до суворого голосу засудження приєднати голос милосердя»⁶.

Отже, важливим завданням адвоката є встановлення правильного співвідношення між доказовим і психологічним матеріалом, аналіз тих індивідуально-психологічних особливостей звинувачуваного, що визначають його позицію у справі. При цьому слід обов'язково враховувати, що не властивості та якості людей, а об'єктивні прояви особистості, зафіксовані у встановленій законом формі, можуть бути включені в сферу кримінального процесу, тобто впливати на рішення по справі. Саме тут проходить межа, що відділяє психологію від права.

Комунікативний компонент у діяльності захисника дозволяє йому більш глибоко аналізувати психологічні причини вчинення злочину, характеризувати особистість звинувачуваного, вміти встановлювати психо-

логічний контакт, правильно будувати відносини у кримінальному процесі, знаходити законні й реальні можливості для здійснення психологічного впливу на учасників судового розгляду, психологічно грамотно «читати» реакцію на висловлювані думки⁷. Можна визначити ряд чинників, що сприяють ефективності комунікації в діяльності адвоката. Передусім, це комплекс характерологічних, психодинамічних та інших індивідуально-психологічних якостей, далі – це професійні уміння, що визначаються знаннями та досвідом захисника.

Дуже важливим фактором у роботі адвоката-захисника на стадії досудового розслідування є встановлення ділових, етично витриманих відносин з підзахисним щодо узгодження позиції стосовно висунутої підозри слідчим та прокурором. Для такої співпраці потрібна повна довіра з боку підзахисного до адвоката.

Уже на першому побаченні, до судового розгляду, захисник своєю присутністю дає підсудному відчуття, що повної ізоляції від суспільства, якій він піддав себе, вчинивши кримінальне правопорушення, не існує. В особі адвоката суспільство ніби протягує руку допомоги обвинуваченому. У цьому, а також в умінні бачити в людині, яка вчинила кримінальне правопорушення, позитивні риси, полягає соціальний аспект діяльності захисника⁸.

Важливою умовою для успішного спілкування адвоката з підзахисним є їх психологічна сумісність. У психології під сумісністю розуміється взаємне сприйняття партнерів у спілкуванні й спільній діяльності, засноване на оптимальному поєднанні (подібності або взаємодоповнюваності) ціннісних орієнтацій, соціальних установок, інтересів, характерів та інших значущих для міжособистісної взаємодії характеристик. Вона, як правило, супроводжується виникненням взаємної симпатії, впевненості в успішному результаті.

Особливе значення сумісність набуває в складних умовах, коли досягнення загальної мети відбувається при дефіциті засобів, часу, простору, кількості учасників. Участь у досудовому слідстві та судовому процесі, безперечно, є дуже складною для підзахисного, тому вибір підозрюваним, обвинуваченим захисника чимало мірою зумовлюється саме цим психологічним явищем. Досить часто в судовій практиці відмова підозрюваного, обвинуваченого від раніше обраного ним захисника пояснюється психологічною несумісністю цих осіб.

Отже, процес спілкування між захисником і підзахисним зумовлено рядом психологічних труднощів, що визначаються психічним станом останнього. Звичайний психічний стан більшості підозрюваних, обвинувачуваних – стреси, особливо висока нервово-психічна напруженість. Основний стресор – загроза особистому благополуччю людини і його близьких. При цьому загроза стосується не лише фізичного існування, а й соціального статусу особи, її авторитету, життєвих планів, соціальних цінностей.

Іншим негативним станом, що виникає в підозрюваних, обвинувачених є фрустрація, тобто крайня дезорганізованість свідомості й діяльності людини внаслідок обмеження життєво важливих потреб, переживання безвихідності. Остання виникає під впливом перспективи позбавлення свободи, обмеження інформації й можливості спілкуватися з близькими. У цих складних ситуаціях процес спілкування захисника й підзахисного супроводжується психологічною напруженістю.

Таким чином, встановити психологічний контакт із підзахисним – не така проста справа. Вона вимагає від адвоката й терпіння, й наполегливості, й розвинених комунікативних умінь. З метою подолання негативного стану підзахисного захисникові доцільно спробувати довести йому, що без душевної рівноваги неможливо домогтися позитивного результату, а також затамувати особисті образи й перебороти агресивність в поведінці.

Отже, дипломатія і витриманість у відносинах зі своїм клієнтом (підозрюваним, обвинуваченим) – це важливі риси досвідченого адвоката, які дозволяють йому встановити довірливі стосунки й досягти порозуміння щодо вибудованої лінії захисту по справі.

Переходячи до взаємин адвоката зі слідчим, слід зазначити, що вони повинні мати виключно офіційний характер, з чітким дотриманням етичних норм у поведінці. Попри все, відносини адвоката зі слідчим мають будуватися на основі взаємоповаги та коректності. Якщо вони не виявляють прагнення до встановлення нормальних ділових взаємин, виникають тертя і колізії, які шкодять як інтересам слідства, так і конкретним інтересам самого підзахисного, а отже, як наслідок, інтересам самого захисника. Навіть найгостріша й найнепримиреніша позиція адвоката нормально сприймається слідчим, якщо він обґрунтовує її етично, по-діловому, дотримуючись положень КПК.

Сумніви захисника щодо сумлінності та законослухняності слідчого чи прокурора, щирості його прагнень дійти істини у кримінальному провадженні, безумовно, впливають на поведінку адвоката й тактику його дій під час досудового слідства. Якщо адвокат-захисник у процесі роботи на досудовому слідстві помічає тенденційність дій слідчого щодо полегшення становища інших підозрюваних, обвинувачуваних у кримінальному провадженні за рахунок його підзахисного, то чи повинен адвокат заявити необхідні, на його думку, клопотання, спрямовані на виправлення такої позиції слідчого і всебічний захист інтересів свого підзахисного за умови, що це погіршить становище інших підозрюваних, обвинувачуваних у кримінальному провадженні? Відповідно до закону, захисник не лише має право, а й зобов'язаний це зробити. Такий крок адвоката виправданий і з етичного погляду, адже вказані вище дії слідчого суперечать закону і є аморальними⁹.

Наведено приклад з практики, під час здійснення захисту в кримінальному провадженні адвокатом встановлено, що в усному порядку прокуратурою Харківської області були витребувані матеріали кримінального провадження і в подальшому було прийнято рішення прокурором відділу про зміну його підслідності. Проаналізувавши законність дій прокурора, адвокатом було встановлено порушення норм КПК при

прийнятті вказаного процесуального рішення, оскільки відповідно до ч. 5 ст. 36 КПК України Генеральний прокурор України, його заступники, прокурори Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя і прирівняні до них прокурори своєю мотивованою постановою мають право доручити здійснення досудового розслідування будь-якого кримінального правопорушення іншому органу досудового розслідування, у тому числі слідчому підрозділу вищого рівня в межах одного органу, у разі неефективного досудового розслідування¹⁰. Письмово адвокатом було доведено, що неефективність досудового слідства не була встановлена по кримінальному провадженні та підтверджена юридичними фактами, а також прокурором не були враховані при ухваленні процесуального рішення вимоги ч. 2 ст. 37 КПК, де зазначено, що прокурор здійснює повноваження прокурора у кримінальному провадженні від його початку до завершення. Таким чином, було порушено принцип незмінюваності прокурора, що покликаний забезпечувати підтримання публічного обвинувачення в суді, організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку, представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом та в цілому досягнення завдань кримінального судочинства.

Ще одним психологічно насиченим актом діяльності адвоката, який має складний, різнобічний характер, є його спілкування з прокурором у суді. Тому у процесі спілкування захисника і прокурора кожний із них повинен думати не лише про те, що сказати один одному, але й як це озвучити. Недоброзичливий, іноді навіть ворожий тон може серйозно зашкодити спілкуванню і зіпсувати стосунки.

Завдання захисника – слухати, вивчати, розуміти та оцінювати. При цьому обов'язковою має бути повага до співрозмовника й до того, що і як він говорить. Неприпустимим є для адвоката під час формулювання запитання дивитися на годинник, демонструвати посмішку й показувати, що опонент йому не цікавий. Невміння слухати іншого – дуже поширене явище, яке різко знижує ефективність встановлення істини у справі.

Правило стримування емоцій безпосередньо впливає на стосунки між захисником і прокурором у суді. Зайва емоційність і нестриманість може розпалити атмосферу не тільки між зазначеними особами, а й у залі судового засідання в цілому. Емоційна нестійкість може перерости в образи, крики, що знижує дієвість кожної сторони процесу, сприйняття доказів.

Також мають місце порушення судом норми Кримінального процесуального кодексу України про рівність прав учасників судового розгляду щодо надання й дослідження доказів, заяв і клопотань. І в подібних ситуаціях адвокат – захисник або представник потерпілої сторони повинен діяти наполегливо й послідовно, знову ж таки, в рамках наданих йому правом, повноважень.

Колегія суддів судової палати з розгляду кримінальних справ апеляційного суду Хмельницького області, розглянувши у відкритому судовому засіданні апеляцію ОСОБА_3 на вирок Летичівського районного суду від 22 жовтня 2013 р., яким виправдано підсудного ОСОБА_1, скасувала останній, обґрунтовуючи своє рішення наступними фактами. Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 367 КПК України однією з підстав скасування, у тому числі й виправдовувального вироку, при розгляді справи в апеляційному суді, є невідповідність висновків суду, викладених у вирокі, фактичним обставинам справи. Зокрема суд наголосив, що ОСОБА_1 усвідомлювала незаконність своїх дій, оскільки, як убачається з її показів в апеляційному суді, їй було відомо, що виселення повинно відбуватися лише на підставі рішення суду і вона зверталась з таким позовом до ОСОБА_3, проте залишила його без розгляду, тому передбачала, що її дії, пов'язані з позбавленням, з порушенням встановленого законом порядку, права на житло, можуть завдати потерпілій та її доньці значної шкоди, і свідомо допускала її настання. При цьому, колегія суддів критично, як бажання уникнути кримінальної відповідальності розцінила твердження ОСОБА_1 про те, що вона ОСОБА_3 не виселяла, вважала, що та сама залишила будинок і в ньому не проживає і не перешкоджала їй в користуванні будинком, так як вони спростовуються наведеними вище доказами в їх сукупності¹¹.

У захисній діяльності важливу роль відіграє і організаційний компонент. Досудове розслідування та судовий розгляд як складові частини кримінально-процесуальної діяльності чітко регламентовані законом. Щодо захисту такої регламентації немає: здійснення підготовки до процесу, складання плану захисту, послідовність реалізації його методів і прийомів залежать від професійного досвіду адвоката, тобто його професійних вмінь і навичок.

Можна погодитися з твердженням, що тактика дій захисника – це значно більше, ніж просте застосування певних положень кримінального процесуального закону. Це мистецтво їх застосування, мистецтво такого поєднання і розміщення законних засобів захисту, що дозволяє захиснику найкращим чином вирішити поставлені перед собою завдання.

На всіх стадіях кримінального судочинства наявний конструктивний компонент, але найбільше – на стадії судового розгляду, де можливості захисту значно розширені, порівнюючи з Кримінально-процесуальним кодексом України 1960 р.

Сама послідовність судового розгляду визначає конструкцію захисту. Звичайно, не виключена поява нових обставин, про які захисник не знав. Але й у цих випадках він повинен добре орієнтуватись у матеріалах кримінального провадження, вносити корективи до лінії захисту, визначитися, кого і в якій послідовності викликати на допит зі сторони захисту. Очевидно, що ґрунтовна підготовка до судового розгляду, дає змогу адвокату оперувати наявними доказами у справі, будувати діаметрально протилежні висновки і спростовувати позицію сторони обвинувачення. Як наголошує адвокат Катерина Коваль, за своїм покликанням адво-

катура має стати належним комунікатором між суспільством та державою в питаннях захисту прав і свобод громадян¹².

Таким чином, роботу адвоката на різних стадіях кримінального судочинства можна звести до трьох етапів, а саме: формування загальної концепції, розробка тактики захисту та її застосування. Формування загальної концепції та розробка тактики захисту, які забезпечуються адвокатом переважно в межах досудового розслідування, а реалізація захисту – під час судового розгляду кримінального провадження.

¹ *Фіолевський Д. П.* Адвокатура: підручник / Д. П. Фіолевський. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Алерта, 2014. – 624 с.

² Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 27. – Ст. 282.

³ Кримінальний процес: підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Х.: Право, 2014. – С. 132.

⁴ *Бедь В. В.* Юридична психологія: навч. посіб. / В. В. Бедь. – 2-ге вид., доп. і переробл. – К.: МАУП, 2004. – 436 с.

⁵ *Фіолевський Д. П.* Вказана праця.

⁶ *Кони А. Ф.* Об ораторском искусстве / А. Ф. Кони. – М.: Юрид. лит., 1973. – 320 с.

⁷ *Бедь В. В.* Вказана праця.

⁸ *Васильев В. Л.* Юридическая психология / В. Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2005. – 655 с.

⁹ *Фіолевський Д. П.* Вказана праця.

¹⁰ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

¹¹ Вирок колегії суддів судової палати з розгляду кримінальних справ апеляційного суду Хмельницького області від 30 січня 2014 року № 678/20/13-к : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/36977363>

¹² *Коваль К.* Адвокатура без майбутнього / К. Коваль // Юридичний вісник України. – 2016. – № 35 (1103). – С. 5.

Резюме

Скрипа Є. В. Процесуальні та психологічні особливості діяльності захисника на різних стадіях кримінального процесу.

У статті проаналізовані процесуальні та психологічні особливості діяльності захисника на різних стадіях кримінального процесу, досліджено окремі питання роботи захисника щодо захисту прав і свобод особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Встановлені психологічні особливості спілкування адвоката зі своїм підзахисним, а також адвоката з прокурором.

Ключові слова: адвокат, прокурор, суд, кримінальне правопорушення, досудове розслідування, судовий розгляд.

Резюме

Скрипа Е. В. Процесуальные и психологические особенности деятельности защитника на различных стадиях уголовного процесса.

В статье проанализированы процессуальные и психологические особенности деятельности защитника на различных стадиях уголовного процесса, исследованы отдельные вопросы работы защитника по защите прав и свобод лица, совершившего уголовное преступление. Установлены психологические особенности общения адвоката со своим подзащитным, а также адвоката и прокурора.

Ключевые слова: адвокат, прокурор, суд, уголовное правонарушение, досудебное расследование, судебное разбирательство.

Summary

Skrypa E. Procedural and psychological features of different for defender stages of criminal proceedings

In the article the procedural and psychological characteristics of defense counsel at various stages of the criminal process, examined some issues of the defender to protect the rights and freedoms of the person who committed a criminal offense. Psychological characteristics established communication with his lawyer defendant and a lawyer from the prosecutor.

Key words: attorney, prosecutor, court, criminal and pre-trial investigation hearing.